

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р арх. Мария Давчева

Институт за изследване на изкуствата (ИИИЗК),

Българска академия на науките (БАН), София

ОТНОСНО:

Дисертационен труд на тема

„АРХИТЕКТУРА НА ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ ГРАДСКИ И
ИЗВЪНГРАДСКИ МОНАСТИРИ (1185-1396 г.)“

с автор арх. Драгомир Събев Йосифов

за присъждане на образователната и научна степен

“Доктор” по докторска програма

„Архитектура на сгради, конструкции, съоръжения и детайли“

в професионално направление 5.7. “Архитектура, строителство и геодезия”

във ВСУ „Черноризец Храбър“, Варна.

Рецензията е изготвена на основание решение на първото заседание на Научното жури, назначено със Заповед №359 от 13.06.2022 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ Варна.

1. КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

1.1. Образование и обучение

Драгомир Събев Йосифов получава бакалавърска степен „История“ през 2005 г. във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ в гр. Велико Търново, а след това последователно образователно-квалификационна степен „магистър“ през 2013 г. по специалност „Архитектура“ и през 2015 г. по „Опазване на

архитектурното наследство“ във ВСУ „Черноризец Храбър“, Варна, където през 2014 г. е зачислен като докторант на самостоятелна подготовка.

1.2. Трудов стаж

В периода 2013-14 г. работи като проектант в Община Елена, 2013-15 г. във фирма „Атанас Петров Матанов“, 2015-19 г. ръководи проектантско бюро „Аморф архитекти“, а от 2020 г. е главен архитект на община Дряново. От 2015 г. до момента е преподавател в архитектурния факултет във ВСУ „Черноризец Храбър“, Варна.

2. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В дисертационния труд на тема „АРХИТЕКТУРА НА ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ ГРАДСКИ И ИЗВЪНГРАДСКИ МОНАСТИРИ (1185-1396 г.)“ авторът арх. Драгомир Събев Йосифов разглежда актуална и важна проблематика, свързана с изучаването, документирането и популяризирането на манастирската архитектура от XII-XIV век, локализирани в и около гр. Велико Търново.

Дисертационният труд е структуриран като научна разработка с обем от 198 страници. Състои се от предговор, въведение, три глави, заключение, 102 илюстрации (фотографии и схеми), приложения, речник, библиография с 75 източника.

Актуалността на дисертационния труда произтичат от осъзнатата необходимост от изследване, познаване и създаване на модели за опазване, социализирането и популяризирането на манастирите от XII-XIV век. Това е важен исторически период за България, от който са опазени много малко обекти и в повечето случаи информация за тях получаваме от археологически разкопки. Наслаждайки получената от там информация и спецификата на обекти от разглеждания период, запазени в автентичния си вид авторът прави опит да дефинира основни правила във формообразуването, функционалното

решение и използваните материали, възможно най-коректно спрямо историята. Коментарът на автора за „гибелта“ на манастир „Св. Йоан Рилски“ на Трапезица в резултат на липсваща социализация е едновременно глобален, защото засяга голяма част от погубващите се недвижими културни ценности на България и същевременно показва много лично отношение както към проблема, така и към конкретния обект.

Обект на дисертационния труд е архитектурата на манастири в и около гр. Велико Търново от периода (XII – XIV в.).

Предмет на прочуването е определяне на специфични архитектурни характеристики на средновековните манастири, анализ и изводи за получаване на систематизирана, разбираема и общодостъпна информация, както и методи за определяне на „средновековната автентичност“ и актуалното състояние на манастири от разглеждания период.

Цел и задачи на изследването е на база събрана и селектирана информация за манастирите от търновския регион от периода XII – XIV век да се проследи историческото им развитие, да се очертаят закономерности в архитектурата и строителството им, да се дефинира отчетливо границата между автентично и последващи намеси, да се дадат насоки за коректност в архитектурно-археологическите възстановки.

Времевият обхват съвпада със създаването и съществуването на Второто българско царство 1185 - 1396 г..

Териториалният обхват съвпада с територията на и около днешния гр. Велико Търново, т.нар. „Света гора“, което авторът на дисертацията избира заради значимостта на региона и многобройните манастири, построени и функциониращи през разглеждания исторически период.

Дисертационният труд „АРХИТЕКТУРА НА ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ ГРАДСКИ И ИЗВЪНГРАДСКИ МОНАСТИРИ (1185-1396 г.)“ е съставен от три глави като в ПЪРВАТА е направен анализ на проучванията по темата,

появата на средновековните манастири в България, изяснени са формите на манастирски живот и типологията им, онагледена в графичен вид.

Във ВТОРА глава подробно са разгледани манастири в и около столичния Царевград в периода XII – XIV век, които по това време са били 30 на брой. С цел коректност и пълнота на систематизацията на избраните манастирски комплекси са разгледани основни фактори в развитието на манастира като планова и обемна композиции, църковна сграда и комплекс, строителни материали. Добро впечатление прави богато илюстрираното представяне, точното дефиниране на развитието на обектите в конкретни строителни периоди, цитирането на изследователите ги през годините специализисти и техните заключения, като и разделянето по области:

Царевец: Патриаршески комплекс, Манастир около църква номер 14 на северозападния склон, Манастир около църква номер 9 до Балдуиновата кула, Манастир около църква номер 10 на северозападния склон, Манастир около църква номер 21 до лобната скала.

Новия град: Манастирът „Великата Лавра“ около църквата „Св. Четиридесет мъченици“, Манастирът около църквата „Св. Димитър“, Манастир „Св. Богородица Темнишка“ (легендарен характер), Манастирът „Св. Петър и Павел“, Манастир „Св Богородица Одигитрия“

Трапезица: Манастирът „Св. Йоан Рилски“, църква номер 8, Манастир с положени мощи на Гавраил Лесновски (легендарен характер)

В ТРЕТА глава се разглежда съвременното състояние на средновековното манастирско наследство на България, както и особеностите на нормативната уредба в тяхното опазване. Като опит да се формира точна оценка за общата автентичност са разгледани четири обекта от представители на основните групи манастирски комплекса с приложената (или предвидена да се приложи) върху тях реставрацията през годините. Изготвена е авторска оценка на тяхната автентичност, целесъобразност и подход при реставрацията. Обектите са: Патриаршески комплекс на Царевец;

Манастирът „Великата Лавра“ около църквата „Св. Четиридесет мъченици“;
Манастирът около църква №8, Трапезица; Плаковски манастир, с.Велчево

Тази глава завършва с добри световни примери в областта на консервационно- реставрационните дейности и с препръки за принципни и конкретни промени в действащата нормативната уредба. Това потвърждава, че дисертации като „АРХИТЕКТУРА НА ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ ГРАДСКИ И ИЗВЪНГРАДСКИ МАНАСТИРИ (1185-1396 г.)“ са актуални и своевременни разработки. Теоритичните постановки и апробирани модели са катализатор и модератор в осъвременяването на нормативната уредба за опазването на културното ни наследство.

Приносите на дисертационната разработка могат да бъдат разделени в две направления: научни и научно-приложни. Като **научен принос** можем да приемем подробния анализ по различни критерии – архитектурни, типологични, строителни и др. на всички известни манастири от периода XII – XIV век в района на гр. Велико Търново. Това е дало възможност за изготвяне на обобщени сравнителни характеристики между обектите, които за прегледност са нанесени в табличен вид. Идеята за създаване на карти и модел е много добра, но очевидно ще е обект на предстояща разработка. Намирам дефинираните от автора научно-приложните приноси за коректни. Смятам, че архитектурата във всички нейни имерения е приожна дейност. Предполагам, че дългогодишният опит на арх. Драгомир Събев Йосифов в сферата на опазване на НКЦ е била много полезна при разработването на неговата дисертация и по тази причина научно-приожните приноси са по-добре обосновани от научните.

3. ПРЕЦЕНКА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ

Публикациите на автора са шест, две от които са разработени в екип. Четири от публикациите са от период преди зачисляването му като докторант във ВСУ „Черноризец Храбър“, Варна, но това само потвърждава

трайния интерес на арх. Драгомир Събев Йосифов към проблемите, свързани с реставрацията и рехабилитацията на исторически обекти. Две от публикациите са по темата на дисертацията.

4. АВТОРЕФЕРАТЪТ е изготвен съгласно изискванията и отразява същността и обхвата на дисертацията. В него ясно са очертани актуалност, обект, предмет, времеви и териториален обхват, методи на изследването и очаквани приноси на труда, които приемам за постигнати.

5. ПРЕПОРЪКИ

Препоръчвам арх. Драгомир Събев Йосифов да развие по-активна публикационна дейност както в очертаната от дисертацията изследователско поле – манастири от XII – XIV век така и в нови, свързани с възстановяване на исторически обекти, в която област той видимо има интерес и натрупан опит. По-отчетливо да изразява авторската си позиция.

Препоръчвам арх. Драгомир Събев Йосифов да публикува своята дисертация след като я преработи. Да разпредели балансирано обема текст. Да цитира пълно и коректно илюстрациите. Да структурира по-ясно всяка глава с кратко въведение и цел, обширно изложение с анализ и еднозначно заключение. Да се запознае с повече научните разработки като напр. издадените от АИ „Арх и Арт“ монографии „Ставропигиалният Рилски манастир“ Пл. Павлов, Н. Тулешков; „Наръчник на православно храмово строителство“ Н. Тулешков, М.Коева, Р.Русев, Ив.Гергова, Е.Генова, Н.Зарков, Л.Прашков, поредицата „Българско архитектурно наследство“ - „Архитектурно изкуство на старите българи. Средновековие. Том1“, „Камбанариите в средновековните български земи“ на Н. Тулешков и Ст. Попов, сп. „Паметници Реставрация Музеи“, както и „Манастирите в България“ на Издателство „Спектър“ от 1992 г. на Л. Прашков, Е. Бакалова, Ст. Бояджиев; „Български “ и др.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предоставените от арх. Драгомир Събев Йосифов материали ми дават достатъчно основание да заключа, че дисертационният му труд на тема „АРХИТЕКТУРА НА ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ ГРАДСКИ И ИЗВЪНГРАДСКИ МАНАСТИРИ (1185-1396 г.)“ е върху актуална проблематика. Независимо от направените бележки считам, че авторът се е справил удовлетворяващо със задачата, създавайки систематизиран, добре селектиран материал за важен архитектурно-културен слой от нашата история. Разработки като тази допълват липсващите звена от информация, знания и модели за възстановяване (реконструкции, социализации, възстановки-материални или виртуални) на манастири и на други обекти от XII-XIV век. В изготвянето на документацията за конкурса са спазени изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) за придобиване на ОНС Доктор.

В качеството си на член на Научното жури с настоящото Становище давам своя положителен вот „ЗА“ присъждане на арх. Драгомир Събев Йосифов образователната и научна степен “Доктор” по докторска програма „Архитектура на сгради, конструкции, съоръжения и детайли“ в професионално направление 5.7. “Архитектура, строителство и геодезия “.

Изготвил рецензията:

Доц. д-р арх. Мария Давчева

12. 08. 2022